

Dones d'Empresa

Dones d'Empresa

Eulàlia Escuder Fabregas

Fabricant de la seda

Eulàlia Escuder va néixer a Barcelona l'any 1808, filla de Joan Escuder i d'Eulàlia Fàbregas. Era bondadosa, treballadora, ordenada i estava dotada d'una gran vivesa. Educada dins de la doctrina cristiana i seguint les màximes d'urbanitat de les bones senyorettes, es va formar entre telers, mirant com la seva mare ajudava el seu pare a nuar fils i a vendre mocadors de seda. El 1831 es va casar amb Ramon Vilumara, també veler, és a dir, seder, viudo amb dues criatures petites.

Després d'una etapa de crisi social, arriba l'època del desplegament econòmic i es forma l'estructura industrial del país. Eulàlia Escuder es fica de ple dins de la dinàmica empresarial. La seva sensibilitat i capacitat innovadora fan augmentar les vendes i obren dues fàbriques noves. Porta els comptes, organitza la fàbrica i ajuda les aprenentes. Hi estableix una bona relació personal i professional. És un nou model d'humanisme, que contrasta amb el de l'empresariat de l'època. I alhora obre camí a un nou model de dona, allunyada del món de les aparences i de la frivolitat de l'estereotip de classe. La fàbrica té caliu humà.

L'escriptora Dolors Monserdà va publicar l'any 1904 la novel·la *La Fabricanta*. La protagonista està inspirada en la vida d'Eulàlia Escuder. La Fabricanta reflecteix la voluntat d'incorporació de les dones, a partir de la seva capacitat intel·lectual, a la vida empresarial de la segona meitat del segle XIX de Barcelona.

Eulàlia Escuder va morir el 1868. "La fabricanta" no va tenir fills, però deixà en herència l'esperit humanista i creatiu a la recerca de la formació, on s'inspiren les millors escoles de negocis i disseny actuals de Barcelona.

© ANCEB-AF • Emilio Vidal Ribas Gual

Dones d'Empresa

Rosa Casamitjana Menja

Fabricant de gasoses i comerciant

Rosa Casamitjana Menja va néixer a Badalona el 1881. Quan es va casar, va anar a viure a Santa Coloma de Gramenet on era coneguda com la Roseta de ca l'Amàlia – la seva sogra. Amb el seu marit i altres familiars, als vint anys va fundar la fàbrica de gasoses "*La Colomense*". Va obrir també altres negocis: una peixateria, una carboneria i una bacallaneria.

Per vendre i per comprar viatjava a tota la comarca del Vallès amb un carro a cavall. Abans de la guerra del 36, a la tarda ja sortia a vendre a pobles propers els productes de la peixateria que sobraven del matí. Anava a Montcada, a Masrampinyo i a Ripollet. Aquesta dinàmica va propiciar que durant la guerra, a partir de les seves pròpies coneixences i relacions personals, pogués intercanviar productes autòctons amb altra gent d'altres pobles. D'aquesta manera contrarestava la falta de comestibles que hi havia i molta gent no va haver de patir tant.

Els diumenges, mentre el seu marit, en Pere Altimira –Peret– era a portar maduixetes als millors restaurants de Barcelona: Can Cullereta, Can Leopoldo, les Set Portes... i després anava al Liceu a escoltar òpera al "*galliner*", la Rosa Casamitjana agafava les regnes de la tartana i duia els senyors de Santa Coloma a Barcelona. Era el temps que Santa Coloma començava a ser un poble d'estiu. Va tenir catorze criatures, parint ajudada enmig de dues cadires. Amb la seva experiència, va ajudar als parts de moltes amigues.

A Santa Coloma de Gramenet la recorden com una dona treballadora i emprenedora, molt comunicativa i hospitalària amb les persones novingudes del sud d'Espanya. Va morir a Santa Coloma el 1956. Tenia 75 anys. Els néts i nètes, rebesnéts i rebesnètes han heretat el seu esperit obert, disposat a l'esforç i al sacrifici generós i emprenedor.

© ANCEB-AF • Emilio Vidal Ribas Gual

Dones d'Empresa

Dolors Creus Casanovas

Empresària de fruits secs i oli

Dolors Creus Casanovas va néixer el 1881 a Cervera, filla d'una família dedicada a la pagesia. Es va casar amb Antoni Pont Pont, veí de Tordera (un poblet entre Cervera i Tàrraga), també pertanyent a una família pagesa de moltes generacions.

Instal·lats a Tàrraga, van començar el negoci de fruits de la terra (trencaven ametlles a mà i en venien el gra), recollien olives dels pagesos i les venien als molins d'oli. El 1914 van comprar un trull i van ser pioners en el tractament comercial d'olis i fruita seca.

El 1920 van tenir la primera màquina esclofolladora d'ametlles de Catalunya. El gra se separava de la clofolla en una gran taula on Dolors Creus comandava i supervisava la feina que hi feien una gran quantitat de dones tot el dia.

La Guerra Civil va arribar que ella ja era viuda. Amb dos dels seus quatre fills al front, ella duia l'empresa i la família amb esperit auster. Tot "*pel bé de la casa*", deia, vivint amb il·lusió la continuïtat de la família i de l'empresa.

El 1939 instal·la una extractora d'oli de pinyola i una refinaria, i ella ven l'oli d'oliva produït al molí. Acabada la guerra, ajuda la segona generació. Ella era el referent; una dona de caràcter fort i emprenedor, que "*predicava*" l'harmonia. La seva il·lusió era veure créixer l'empresa familiar, que més endavant s'internacionalitzaria amb la marca Borges.

Actualment, el grup Borges té trenta-sis empreses de capital familiar. Dolors Creus va morir a Tàrraga el 1954.

© ANCEB-AF • Emilio Vidal Ribas Gual

Dones d'Empresa

Mercedes Sabi Martínez

Empresària tèxtil

Mercedes Sabi Martínez va néixer a Masquefa l'any 1885. Era la petita de tres germanes. La família es va traslladar a Barcelona, i en aquesta ciutat, la jove Mercedes es va casar amb Josep Basi. A conseqüència de la Guerra Civil, es va quedar viuda amb dos fills petits. Llavors, va decidir muntar un modest taller de confecció al jardí de casa seva, al carrer Sant Salvador, al barri de Gràcia, amb les poques màquines que va poder salvar de la fàbrica del seu marit, destruïda pocs anys abans en un bombardeig. El primer crèdit li va concedir la Banca Rosés. Eren temps en què les dones tenien poques oportunitats laborals i havien de lluitar molt per aconseguir-ne. Fabricava mitjons i samarretes d'alta qualitat, que comercialitzava als millors establiments del nostre país, amb la raó social de *Mercedes Sabi, Creaciones* en gèneros de punto. Van ser anys de molt esforç per les dificultats a obtenir primeres matèries, pels talls d'energia elèctrica i per altres inconvenients de l'època de la postguerra, però va aconseguir arrencar el negoci i assentar uns fonaments molt sòlids, que permetrien que l'empresa ben aviat es consolidés. Més endavant, els seus fills es van incorporar al negoci familiar. En Josep, després de tornar de la lleua del biberó, es va formar en l'àrea comercial. L'Armand ho faria en enginyeria tèxtil; va dissenyar i llimar peça a peça una màquina de tricotar, i la seva aportació de noves idees en dissenys i colorit en la confecció de peces de roba amb un nivell de qualitat alt, va permetre un notable creixement de l'empresa. El 1962 l'empresa va aconseguir la llicència de la marca Lacoste per fabricar i distribuir a Espanya i el 1986 va llançar la marca de moda de disseny *Armand Basi*. Actualment l'empresa té la seu a Badalona, compta amb més de 500 persones treballant-hi i comercialitza els seus productes a botigues pròpies, franquícies, botigués multimarca i grans magatzems a Espanya i a l'estranger. Tres membres de la tercera generació, Núria, Isabel i Josep, es troben plenament integrats en la gestió de l'empresa, que va crear una mestressa de casa i artesana a partir de la pròpia capacitat emprenedora buscant sempre l'excel·lència. Mercedes Sabi va morir a Barcelona el 5 de setembre de 1963.

© ANCEB-AF • Xavier Pellicer. Modern Study

Dones d'Empresa

Tecla Sala Miralpeix

Fabricant tèxtil

Tecla Sala va néixer a Roda de Ter el 1886. Quan encara no havia fet els dos anys d'edat, la seva mare va morir de part d'una segona criatura, que no va sobreviure. El pare, propietari de diverses fàbriques, es va deixar òrfena als cinc anys. La Tecla va anar a viure amb el seu oncle i la seva tia i quan moriren va heretar una indústria, que gestionaria personalment quan tenia vint-i-dos anys. Llavors ja s'havia casat amb un industrial català important, Joan Riera Sala. Ben aviat el matrimoni es va instal·lar a Barcelona. Van tenir cinc criatures. Tecla Sala va adquirir el 1913 uns grans edificis industrials a l'Hospitalet de Llobregat, on va ubicar-hi la fàbrica de filatura de cotó aprofitant el salt d'aigua del Canal de la Infanta. Quan mor el seu marit, el 1926, serà ella qui la dirigirà. L'any 1930 ja hi treballaven 1.200 persones. Dona de caràcter, amb moltes aptituds empresarials i conviccions religioses, es preocupava per les condicions de vida del seu personal. A la fàbrica hi havia infermeria, economat, servei de dutxes, escola amb biblioteca –on qui ho desitjava hi aprenia a llegir i escriure– i s'hi feien classes de brodats. Amb la Guerra Civil, Tecla Sala s'exilia a França. La fàbrica viu el procés general de col·lectivització obrera. Quan torna, repren el seu lideratge empresarial i social. Contribueix a restaurar l'església de Santa Eulàlia de Mèrida, subvenciona obres de la Creu Roja, construeix una escola per a infants al barri Centre de l'Hospitalet, i, el 1954, la ciutat la nomena filla adoptiva de l'Hospitalet del Llobregat, li atorga la medalla d'or de la ciutat i li dedica un carrer. El 1957 va fer donació del terreny del camp de futbol i de 500.000 ptes. per construir un col·legi, que avui duu el seu nom. Aquell mateix any va fer una visita al Vaticà i va ser rebuda per Pius XII. Va fer beneficència a Montserrat, donatius econòmics a Premià de Mar finançant-ne les campanes de l'església i l'Escola Professional de la vila; i a Roda de Ter va fer-se càrrec de la reconstrucció de l'església i de l'Escola-Llar Santa Tecla, on es preparava les noies per als treballs domèstics dotant-les de formació en administració econòmica i humana que els fos útil per a la seva vida en família. També va impulsar la creació del moviment escolta de Catalunya, amb mossèn Antoni Batlle. Tecla Sala va morir el 1973.

© ANCEB-AF • Xavier Pellicer. Modern Study

Dones d'Empresa

Dolors Fàbrega Costa

Promotora de cases barates

Dolors Fàbrega Costa va néixer el 1888 a Solsona, on va morir el 1964. La seva mare i el seu pare tenien cura de la porteria de l'edifici dels Caputxins vells; d'aquí li ve el sobrenom de "*la Caputxina*". Casada amb en Jaume Pujol de cal Sotaterra, junts primer feien de ramassadors, fins que van obrir una cansaladeria on instal·laren la primera cambra frigorífica que hi va haver a Solsona. Viuda ben aviat, va dedicar-se als negocis. Comprava i venia conills, gallines, pollastres i ous. Donava feina a les seves dues filles, els gendres i la família dels gendres tant a Solsona com a Barcelona, i tant als mercats com a les botigues. Però Dolors Fàbrega és coneguda sobretot perquè amb els diners que havia guanyat comprant i venent aviram va fer construir petits habitatges molt justets, amb poques condicions però barats, que llogava a preus assequibles a la primera onada d'immigració andalusa que va arribar a Solsona els anys cinquanta.

Quan la població immigrada ja resident a Solsona va millorar la seva situació econòmica, la Caputxina va fer construir uns habitatges nous que tenien una mica més de qualitat, amb cuina independent i un lavabo compartit al final del passadís de les cases. El barri es va conèixer amb el nom de "*la Caputxina*". Dolors Fàbrega era una dona avesada a fer negocis. Si bé perseguia personalment a qui li quedava a deure, també ajudava les persones que ho necessitaven. Emprenedora fins al moll de l'os, per Sant Jaume –el nom del seu marit– llogava una orquestra i feia celebrar la festa del barri. Alhora festejava el nombre de cases que havia fet construir sense que ningú hi hagués pres mal. Feia sortir els gegants a càrrec seu i organitzava un ball d'envelat gratuït.

La Dolors va ser tan popular que fins i tot se n'havia arribat a fer mofa en les representacions teatrals de Solsona.

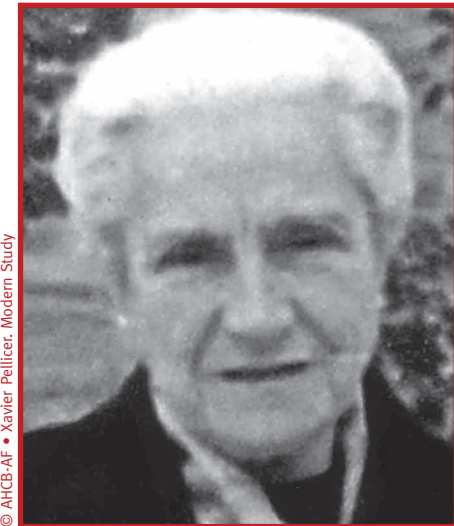
© ANCEB-AF • Xavier Pellicer. Modern Study

Dones d'Empresa

Dolors Sala Vivé Cavista

Va néixer el 1889, a Sant Sadurn d'Anoia, on va morir el 1978. Filla i néta d'especialistes en vins tranquils de l'antiga Casa Sala, primera marca exportadora de vins de Sant Sadurn d'Anoia, la Dolors tenia coneixements amplis d'enologia. Va ser una enòloga *avant la lettre*. Tenia tan ben identificats els productes de la vinya de Sant Sadurn, de Subirats i de Mediona, que els distingia en les cates a cegues. Es va casar el 1914 amb en Pere Ferrer Bosch, fill petit dels Ferrer de la Freixeneda (Alt Penedès) conegut amb el renom de *Freixenet* i van fundar l'empresa de vins escumosos que prendria aquest sobrenom. La Dolors Sala era qui dirigia la part tècnica de l'elaboració del cava mentre el seu marit viatjava arreu del món comercialitzant el producte i posant els fonaments de la marca que avui és la número 9 del Ranking Mundial de la Viticultura de qualitat. Junts van iniciar l'elaboració del cava escumós seguint el mètode que la regió francesa de la Champagne ja emprava des de feia dos segles. A la bodega, els encarregats reconeixien el seu talent per a la degustació de vins i també per aconseguir els millors assemblatges, i en particular els de tipus bruts i bruts natures reserva; ella va ser la primer cavista a treure al mercat un elaborat d'aquest tipus brut reserva en l'anyada 1930.

El 1935 el seu cava ja era conegut a Nova Jersey. Actualment és la primera empresa vitivinícola d'Espanya que destaca en l'elaboració de vins tranquils. I és l'únic grup de l'Estat situat entre els deu primers del món. Dolors Sala era una dona amb visió de futur. Plantejava el desenvolupament de l'empresa a llarg termini, alhora que assentava la producció sobre bases sòlides i dirigia la firma amb mà ferma i idees innovadores. De creences cristianes, la movia l'afany d'aconseguir l'excel·lència en la feina. Després de quedar viuda i perdre el seu fill gran durant la Guerra Civil espanyola, es va dedicar en cos i ànima a l'empresa de la qual va ser la presidenta fins el dia de la seva mort. Poc temps abans va ser nomenada Enòloga d'honor per la Associació d'Enòlegs Catalans. En memòria seva, els que la succeïren varen crear un cava nature de reserva, elaborat amb les seves vinyes de Mediona, que du per nom "*Cuvée D.S.*" (Dolors Sala).

© AHCB-AF • Xavier Pellicer, Modern Study

Dones d'Empresa

Maria Trias Joan Hotelera

Única filla de Francisco Trias i Matilde Joan, la Maria va néixer el 29 de juliol del 1892 a Sant Joan de Palamós. Als 14 anys queda òrfena de pare i de mare i als setze ella sola agafa les regnes del negoci familiar: la fonda. Es casa amb el veterinari Lluís Colomer Moret, però queda viuda embarassada de la segona criatura. Transforma la fonda en un hotel, i ja el 1924 la professió la distingeix amb la medalla de la Societat d'Atraccions de Forasters de Barcelona. El pintor Josep M. Sert i l'actriu Madeleine Carol ja n'havien estat clients abans d'afincar-se a la costa. Arriba la Guerra Civil. Una bomba destrueix l'hotel. Ella s'instal·la a La Perthus i ajuda a travessar la frontera a les persones que ho necessiten. Després del 39, quan torna, un Tribunal de Girona la porta a judici i sort en té del testimoni del rector de Palamós.

Compra dues torres davant del mar amb l'ajuda d'antiga clientela i d'amistats i al començament dels anys quaranta ja hi ha construït un magnífic hotel, on fan estada personatges com Truman Capote, Robert Ruark, David Niven i Ava Gardner. L'hotel Trias és també lloc de trobada per a la intel·lectualitat: del grup Destino, Josep Pla, Josep Vergés, Alvaro Cunqueiro, Néstor Luján, Manuel Brunet i Carmen Laforet.

En sortir de la presó de Saragossa, qui seria president de la Generalitat, Jordi Pujol, s'hi recupera. Posteriorment, el conseller de la Generalitat republicana, Ventura Gassol, hi sojoma tornant de l'exili, de la mà de l'historiador Josep M. Ainaud. El president Josep Tarradellas també s'hi va estar. Dona forta, sempre a punt per emprendre i per ajudar, amb el seu fill Josep, a partir dels anys 50, aconsegueix que la qualitat de les habitacions i la cuina ben cuidada facin de l'hotel un lloc únic. La seva llagosta amb pollastre i la bullabessa feien viatjar a Palamós. Maria Trias va morir el 24 d'agost de 1960. Després que el seu fill es jubilà el 2004, ara l'Hotel Trias és regentat per l'amic de la família Lluís Camós.

© AHCB-AF • Xavier Pellicer, Modern Study

Dones d'Empresa

Lluïsa Prat Gaballí Empresària de l'ensenyament privat i progressista

Lluïsa Prat Gaballí va néixer a Barcelona el 1896. Filla del matemàtic Pere Prat catedràtic de matemàtiques de l'Institut Balmes, i d'Adelaida Gaballí, Lluïsa va viure en l'ambient típic de la burgesia catalana. Va estudiar magisteri. I ben aviat, el 1925, aconsellada pel seu pare, va fundar l'Acadèmia Prat en un pis de la Rambla del Prat, número 19, de Barcelona, davant del cinema "*Bosque*". El 1932 Lluïsa Prat va traslladar l'escola a una torre espaiosa amb jardí del carrer de Sant Eusebi, 4, al barri de Sant Gervasi. Lluïsa Prat inauguraria dues altres escoles, a l'Hospitalet de Llobregat i a Sarrià. Però quan van entrar les tropes nacionals, el 26 de gener del 1939, van haver de tancar. Fins a mitjans de setembre d'aquell any no es van poder reprendre les classes i només les de primària.

A més de dona emprenedora, Lluïsa era, en l'àmbit personal, dolça i afable, el que es coneixia com la perfecta casada. Ara bé, es va casar tres vegades i tres vegades va enviudar. Del primer marit, Nicolás Rodríguez, va néixer el seu únic fill, que seguiria els passos de la seva mare al capdavant de l'escola privada catalana no confessional.

Partidària d'una pedagogia avançada i progressista, era tan important el lideratge de Lluïsa Prat, que el seu fill Lluís va canviar-se l'ordre dels cognoms, situant el de la mare en primer lloc. Si bé va acabar havent de penjar fotografies de Franco a les aules per ordre dels inspectors, ja durant la dictadura a l'Acadèmia hi havia servei de psicologia, s'hi ensenyava educació sexual, s'organitzaven debats, editaven revistes i emetien pel·lícules sobre temes prohibits pel franquisme.

Persona inquieta i creativa, Lluïsa escrivia obres de teatre que ella mateixa protagonitzava a l'Orfeo Gracienc. Era, a més, autora de nombrosos poemes i havia estudiat música. La seva néta Núria continua al capdavant de les Escoles Prat. Va morir el 1977 a Söller, d'on era originari el seu tercer marit.

© AHCB-AF • Cusàs

Dones d'Empresa

Montserrat Pérez Iborra Empresària de l'ensenyament privat

Montserrat Pérez Iborra va néixer a Barcelona el 6 de desembre de 1906. Va estudiar el batxillerat de ciències, tot i que en aquell temps era estrany que una noia cursés aquests estudis. Acabat el batxillerat, es va matricular de Ciències Físiques. Va ser la primera dona a llicenciar-se a Facultat de Ciències de la Universitat de Barcelona l'any 1931. Tres anys després, Pompeu Fabra, president del Patronat de la UB, la nomenaria professora ajudant interina d'aquesta Universitat. També donava classes al Liceu Garcigoy i a l'Institut Balmes.

Es va casar amb Domènec Casas Bertran, amb qui va tenir quatre criatures: M. Mercè, Gabriel, Montserrat i Raimon. L'any 1936, la Montserrat passava l'estiu amb la seva família a Premià de Mar quan va esclatar la guerra. Llavors va començar a fer classes a un grup de nois i noies, la família dels quals no volia que deixessin d'estudiar. Arran d'aquesta experiència, el 1939 Montserrat va fundar "*les escoles*" i és que, tot i que n'era una de sola, les autoritats franquistes no permetien que fos mixta. Nois i noies separats només s'entreveïen a través d'una línia separatòria de canyes de bambú en el pati. Montserrat Pérez Iborra va transmetre a l'escola el seu esperit fort i raonat, emprenedor, modern i laic, la dedicació absoluta i la recerca de la màxima qualitat sempre amb nous mètodes d'aprenentatge i estimulació.

A les escoles hi han estudiat personatges com Jordi Pujol, Guillermina Motta, Chicho Ibáñez-Serrador, Tomàs Alcoberro, Joan Gràcia d'"El trícicle", Roger Justafé, Sergi Bruguera, Aleix Vidal-Quadras, Marta Balletbó-Coll, Rosa Deulofeu, Ana Urdangarín, José Luis Pascual Samaranch, Santi Soteras, J. Alvar Net, Oriol Muntané, Miquel Porter, Jaume Figueres, família Gaspar (Sala Gaspar), etc. Entre el professorat de l'escola podem esmentar Maria Novell, Francisco Gomá, Victòria dels Àngels, Pilar Meler, Pere Ribera, Ramón Vives, Pilar Vives, Carme Laura-Gil, etc. La tasca de direcció la va seguir el seu fill Gabriel Casas Pérez-Iborra, qui ja ha passat el relleu al nét, Jordi. Va morir a Barcelona el 12 de desembre de 1981.

© AHCB-AF • Frederic Ballbè

Dones d'Empresa

Rosario Surós Julià Restauradora

Rosario va néixer a Riudarenes el 1909. Quan només tenia nou anys, va anar a fer de cuinera a casa del metge del poble. Allà va començar a idear amb molta intuïció i creativitat plats basats en la cuina tradicional catalana amb productes de primera qualitat de cada temporada. Alhora que els inventava, els escrivia en una llibreta, així nasqué el receptari de qui seria una gran cuinera. En casar-se amb Joaquim Rexach, es va posar a vendre peix i fruita a Sils, fins que el 1952, van veure clar que es podien establir en un antic garatge de la carretera N-II, a l'alçada de Caldetes (Caldes d'Estrac). Era l'Hispania. Rosario, calculant el "risc empresarial" de la inversió deia: "*Valen més les cinc jàsseres de ferro que hi ha al sostre que els diners que ens han deixat.*" Era l'època de la postguerra, quan el ferro anava escàs i era car.

Ben aviat al garatge hi va vendre benzina, amanides, "*suaus*", cafès i gasoses. De primer, la gent es portava el dinar de casa, i s'hi paraven els camioners camí de França. Després, va començar a oferir plats cuïnats amb els millors productes de tota la comarca, i convertí el garatge en un restaurant. El seu arròs a la greixonera és recordat encara amb admiració i delit per les seves filles Paquita i Lolita que, plegades, han continuat l'obra de la seva mare. "*Nenes, regiu-vos pel vostre seny*", els deia la Rosario. I a fe que ho han fet. L'Hispania té una estrella Michelin.

Rosario va morir el 1976, però les seves dues filles continuen al menjador i a la cuina per engrandir l'esperit emprenedor de la seva mare, l'exquisidesa de la qualitat i l'excel·lència que els és internacionalment reconeguda.

© AHCB-AF • Frederic Ballbè

Dones d'Empresa

Maria Gumfaus Culi Empresària de toneria de fusta

Va néixer a Santa Coloma de Gramenet el dia 5 de març de 1922. Va heretar i aprendre del seu pare la capacitat directiva, l'organització, l'ambició necessària per tirar endavant i el valor de l'esforç i la constància amb esperit positiu. Nascuda en un entorn pràcticament rural, tot i que només va aprendre a cosir i de lletra, no va deixar mai de llegir per formar-se continuament.

Es va casar amb Pere Font –torner– i, plegats, van muntar un negoci a Sant Pere de Torelló. Quan ell sortia a vendre, ella servia les comandes, pintava les peces de fusta tornejada, organitzava el magatzem, tractava la compra d'avellaner, boix, faig, pollancre, etc. Fabricaven de tot, però especialment jocs d'escacs de boix. Ella duia l'organització de l'empresa i l'administració. La personalitat de Maria Gumfaus era tan important que al seu marit la clientela l'anomenava "*en Gumfaus*". Van tenir 12 criatures.

Entre embarossos, lactàncies i nits sense dormir, Maria Gumfaus va atorgar al negoci un estil industrial. Contractava personal, incorporava nova tecnologia –amb màquines semiautomàtiques– algunes inventades a casa seva, i era una bona negociadora. D'un taller familiar en va generar una indústria.

El seu caràcter fort, unit al fet de ser empresària, provocava a algunes dones de l'època una certa enveja, i als homes, una barreja d'admiració i rebuig. L'empresa va tenir successives ampliacions al llarg de la seva història. L'última, desafortunada. El canvi de localització de Sant Pere de Torelló a Ripoll va coincidir amb la crisi energètica del 1973.

Van haver de tancar les portes. Un any després però, una Maria Gumfaus d'edat avançada, lluny de defallir, obriria una nova empresa en el sector tèxtil. Va morir a Terrassa el 1998.

© AHCB-AF • Frederic Ballbè

Realització: FIDEM, Fundació per a la dona emprenedora
Investigació i redacció: ECOS. Sílvia Còppulo
Disseny gràfic i tractament d'imatges: Acció Gràfica
Impressió: Gràficas Sierra
Producció: Institut Català de les Dones
© de l'edició: Institut Català de les Dones
© dels textos: l'autora
© de les fotografies: els fotògrafs i/o fotògrafes
© Generalitat de Catalunya. Institut Català de les Dones

Testimonis orals, quadres i fotografies:

Mercedes Sabi Martínez, empresària tèxtil
Família de Mercedes Sabi.
Sra Núria Basí, d'Armand Basí. Basí, SA

Dolors Sala Vivé, cavista
Família de Dolors Sala. Freixenet.

Dolors Fàbrega Costa, promotora de cases barates
Família de Dolors Fàbrega.

Sra. M. Carme Suades, viuda de Salas Fàbrega
Maribel Bella, Consell Comarcal del Solsonès
Carles Quevedo, arxivier. Solsona.
Dolors Guàrdia. Solsona
Maria Corominas Piuatats. Solsona

Maria Trias Joan, hotelera
Família de Maria Trias. Josep Colomer Trias.

Montserrat Pérez Iborra, empresària de l'ensenyament privat
Família de Montserrat Pérez Iborra. Gabriel Casas
Pérez-Iborra. Jordi Casas. Escoles Pérez Iborra

Rosario Surós Julià, restauradora
Família de Rosario Surós.
Paquita i Lolita Rexac Surós.
Restaurant Hispania. Caldetes

Tecla Sala Miralpeix, fabricant tèxtil
M. José Sola Martínez, Biblioteca Tecla Sala. L'Hospitalet
del Llobregat

Dolors Creus Casanovas, empresària de fruits secs i oli
Família de Dolors Creus.
Antoni Pont Amenós. Borges, SA.

Maria Gumfaus Culi, empresària de toneria de fusta
Família de Maria Gumfaus. Albert Font i Gumfaus

Rosa Casamitjana Menja, fabricant de gasoses
i comerciant

Família de Rosa Casamitjana. Rosa Marco.

Lluïsa Prat Gallí, empresària de l'ensenyament privat
Família de Lluïsa Prat. Lluïsa Clarós, viuda de Prat.
Núria Prat. Escoles Prat.

Eulàlia Escuder Fàbregas, fabricant de seda
Família d'Eulàlia Escuder. Josep M. Vilumara.
Vilumara, S.A.